

Η διατήρηση της ιστορικής συνείδησης ως πράξη αντίστασης (Δημήτρης Μπαλτάς, Δρ Φιλοσοφίας)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : 5 Ιουλίου, 2006

Εάν η μνήμη του ανθρώπου είναι κριτήριο της ταυτότητάς του, τότε η απώλεια της ιστορικής μνήμης θα πρέπει να σημαίνει απώλεια και της ιστορικής ταυτότητας. Στο πλαίσιο της ισοπεδωτικής παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας και εξ αιτίας της καταναλωτικής συνείδησης και της γενικότερης πολιτιστικής σύγχυσης, η ιστορική μνήμη διαγράφεται από την πολιτιστική και κοινωνική πραγματικότητα. Εν συνεχεία θα υποστηριχθεί ότι η διατήρηση της ιστορικής συνείδησης είναι κυρίως μία πράξη αντίστασης απέναντι στις ως άνω κυρίαρχες αντιλήψεις των καιρών μας.

Αρχικά, η διατήρηση της ιστορικής συνείδησης λειτουργεί κατά ένα τρόπο ανασταλτικό απέναντι στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία. Εδώ θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι η παγκοσμιοποιημένη οικονομία δεν οδηγεί μόνον σε νέες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες (του τύπου «οι φτωχοί φτωχότεροι και οι πλούσιοι πλουσιότεροι») αλλά απειλεί σε μεγάλο βαθμό τις ιδιαιτερότητες επί μέρους λαών και ανθρώπων. Οπωσδήποτε η διαμορφωθείσα παγκοσμιοποιημένη κοινωνία εμπεριέχει μία ασάφεια όσον αφορά τις αιτίες, τους στόχους και εν γένει το νόημα της συγκρότησής της. Πρόκειται δηλαδή για μία ισοπεδωτική κοσμοαντίληψη της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά (εθνολογικά, οικονομικά, κοινωνικά, ψυχολογικά, ατομικά κ. ά.) δεν έχουν ακόμη αναλυθεί και ερμηνευθεί ικανοποιητικά. Εξ άλλου, στο πλαίσιο της λεγομένης μετανεωτερικότητας προβάλλεται η καταναλωτική και όχι η ιστορική συνείδηση. Κατά την αντίληψη αυτή, ο άνθρωπος ζει αποκλειστικά και μόνον για το παρόν, αφού το μέλλον είναι αβέβαιο και το παρελθόν ανύπαρκτο. Επομένως δεν αναζητεί ο άνθρωπος κάποιο νόημα ζωής αλλά αρκείται σε μία καταναλωτική συμπεριφορά, η οποία μάλιστα, εάν δεν είναι και πολύ ορατή, δεν είναι και πολύ ενοχλητική. Σ' αυτήν την θεώρηση, η οποία υιοθετείται εν γένει στην εξαμερικανισμένη πλέον Δύση, η ιστορική συνείδηση δεν έχει κανένα ουσιαστικό ρόλο, αφού ενδιαφέρει περισσότερο η καταναλωτική συμπεριφορά της απρόσωπης μάζας και όχι η διατήρηση της ιστορικής μνήμης του συγκεκριμένου εθνικού στοιχείου. Λόγου χάρη, θα ήλπιζε κανείς να παραμένει, ακόμη και σήμερα, επίκαιρο το νόημα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα κατά το 1821 ή της εθνικής αντίστασης κατά του Άξονος κατά το 1940.

Εάν εστιάσει κανείς στην γενικότερη πολιτιστική σύγχυση που έχει καλλιεργηθεί στην σημερινή ελληνική κοινωνική πραγματικότητα, θα διακρίνει ότι έχει πλέον χαθεί ό,τι ονομάζεται πολιτιστική κληρονομιά και επικρατεί ένα ασαφές πολιτιστικό φαινόμενο που επιτρέπει μία ανάμειξη ετερογενών στοιχείων, είτε εισαγωγής είτε

μιας χρήσεως. Τα ακόλουθα παραδείγματα δεικνύουν του λόγου το αληθές. Αν δει ο αναγνώστης την πληθώρα των κατ' έτος εκδιδόμενων βιβλίων, θα διακρίνει ότι τα περισσότερα από αυτά γράφονται χωρίς να έχουν να πουν κάτι ιδιαίτερο ή καινούργιο. Ή, ακόμη, ας προσέξει την μουσική παραγωγή, κακίστης ποιότητας πολλές φορές, στην σύγχρονη Ελλάδα. Εάν μάλιστα ο αναγνώστης ασχοληθεί και με την σύγχρονη ιστοριογραφική αντίληψη που δέχεται, ατυχώς, ότι το ελληνικό έθνος έχει κατασκευασθεί τον 19^ο αι., τότε θα μείνει τουλάχιστον με μια αίσθηση αδικίας για την ιστορική αλήθεια. Είναι περιττό να αναφερθώ στην απουσία (ή αδυναμία;) του λεγομένου «πνευματικού κόσμου», πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, να επιχειρήσει μία καίρια παρέμβαση στην πολιτιστική βαρβαρότητα των καιρών μας. Παρά τον οποιοδήποτε αντίλογο, είναι βέβαιο ότι από την σημερινή πολιτιστική ανάπτυξη απουσιάζει σχεδόν ο,τιδήποτε μπορεί να διασώσει την ιστορική συνείδηση και μνήμη.

Απέναντι στην σκιαγραφείσα κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα, η διατήρηση της ιστορικής συνείδησης μπορεί να θεωρηθεί ως μια σύγχρονη πράξη αντίστασης στον νέο αυτόν τύπο του ιμπεριαλισμού, που παρουσιάζεται όχι τόσο στις ισχυρές αλλά κυρίως στις αδύναμες χώρες. Κατά την θεώρηση αυτή, ο σημερινός ιδιάζων ιμπεριαλισμός δεν έχει στρατιωτικό περιεχόμενο, όπως στο παρελθόν, αλλά είναι ένας ιμπεριαλισμός πρώτα της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας και έπειτα της καταναλωτικής κοινωνίας. Αντιστοίχως, η σύγχρονη αντίσταση δεν μπορεί να είναι ένοπλη αλλά κυρίως πολιτιστική και ψυχολογική. Και η αρχή αυτής της διαφορετικής αντίστασης βρίσκεται ακριβώς στην διατήρηση της ιστορικής συνειδήσεως.

Είναι προφανές, κατά τα ανωτέρω, η αναγκαιότητα της διατήρησης της ιστορικής συνείδησης στον σύγχρονο εξαμερικανισμένο δυτικό πολιτισμό μέρος του οποίου επιθυμεί να αποτελέσει, ανεπιτυχώς, και η Ελλάδα. Σε τελική ανάλυση, επιβάλλεται να ερμηνευθεί αυτή η διατήρηση της ιστορικής συνείδησης ως η έσχατη πράξη αντίστασης μέσα στην γενική παρακμή.

(Πηγή: "Άρδην" τ. 59, ΜΑΙ-ΙΟΥΝ 2006)